

TÍTULO SUPERIOR EN CONSERVACIÓN E RESTAURACIÓN DE BENS CULTURAIS

Escola Superior de Conservación e Restauración de BBCC de Galicia

Historia dos bens arqueolóxicos II

Departamento: Historia, valoración e clasificación dos bens culturais

Obrigatoria da especialidade	Curso: 3º arqueoloxía	2º Cuadrimestre	4 ECTS
------------------------------	-----------------------	-----------------	--------

Teórica

Profesor: Álvaro R. Arizaga Castro

arizaga@edu.xunta.gal

Horario: 3 horas semanais

DESCRIPCIÓN DA MATERIA

Introdución á teoría, historiografía e metodoloxía da prehistoria recente e da protohistoria. A idade dos metais e a protohistoria mundial, europea e peninsular, con especial atención ós bens culturais máis próximos (patrimonio cultural galego). Achegamento á práctica arqueolóxica básica (escavación), así como á tecnoloxía prehistórica.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
T2	Recoller información significativa, analizala, sintetizala e xestionala adecuadamente.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T4	Utilizar eficientemente as tecnoloxías da información e a comunicación.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos
T9	Integrarse adecuadamente en equipos multidisciplinares e en contextos culturais diversos
T11	Desenvolver na práctica laboral unha ética profesional baseada na apreciación e sensibilidade estética, medioambiental e cara a diversidade.
T14	Dominar a metodoloxía de investigación na xeración de proxectos, ideas e solucións viables.
T17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social da importancia do patrimonio cultural, a súa incidencia nos diferentes ámbitos e a súa capacidade de xerar valores significativos.

COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN

X1	Contextualizar o ben cultural, entendendo o seu significado como testemuña documental para o seu respecto e transmisión.
X2	Coñecer e identificar a composición material do ben cultural e as causas do seu deterioro para avaliar o estado de conservación.
X10	Coñecer a evolución histórica do concepto de ben cultural e dos criterios de conservación-restauración, e as principais institucións competentes na conservación do patrimonio.
X11	Acadar a capacidade de colaborar e traballar en equipo con outros profesionais, establecendo os mecanismos axeitados de comprensión e diálogo interdisciplinario.

X19	Coñecer e aplicar os recursos de investigación: metodoloxía científica, fontes documentais e historiográficas, análise, interpretación e síntese de resultados.
X20	Ter a capacidade para obter, presentar e difundir información sobre os bens culturais e a metodoloxía dos procesos de conservación e restauración.
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE ARQUEOLOXÍA	
EA5	Establecer un diálogo interdisciplinario con outros profesionais relacionados co ámbito do patrimonio cultural, especialmente no concernente ao arqueolóxico.
EA11	Coñecer de forma sistemática e integrada o ben cultural de tipo arqueolóxico: distintos xéneros linguaxes, procedementos, iconografías e estéticas.
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA MATERIA	
Coñecer a historia dos bens arqueolóxicos da prehistoria recente, dende o punto de vista das súas características tipolóxicas, formais, técnicas e culturais.	
Coñecer a metodoloxía arqueolóxica para a análise do patrimonio cultural, nas súas múltiples vertentes.	
Dominio da terminoloxía conceptual característica da arqueoloxía e da historia antiga.	
Dominar a terminoloxía conceptual característica da arqueoloxía e da historia antiga.	
Coñecer as principais manifestacións da cultura material dos distintos pobos, culturas ou civilizacións protohistóricas.	
Acadar a capacidade de identificar e analizar as características básicas das obras estudadas e clasificalas no seu contexto histórico, estilístico e tipolóxico.	
Coñecer as distintas técnicas e procedementos produtivos da cultura material dos bens estudados.	
Observar a evolución do patrimonio cultural material da época estudada en relación a súa conservación	

UNIDADES DIDÁCTICAS		
Unidades	Subtemas	% no total da materia
1. O megalitismo.	<ul style="list-style-type: none"> • Megalitismo ibérico. • Megalitismo galego. • Arte megalítica. 	20%
2. O calcolítico e a idade do bronce.	<ul style="list-style-type: none"> • O calcolítico e o final do megalitismo. • Cistas e ídolos. • Cerámica campaniforme e primeiros metais. • A cultura de El Argar. • A Idade do Bronce. Introducción. 	20%
3. Arte rupestre.	<ul style="list-style-type: none"> • A arte rupestre galega. 	20%

	<ul style="list-style-type: none"> • Artes rupestres europeas (Mont Bego, Valcamonica, Tanum). 	
4. Tecnoloxía prehistórica II	<ul style="list-style-type: none"> • Metalurxia prehistórica. • A produción e terminoloxía cerámica. 	20%
5. Metodoloxía arqueolóxica	<ul style="list-style-type: none"> • Breve historia da escavación en arqueoloxía. • Estratigrafía xeolóxica. • Estratigrafía arqueolóxica. Harris. 	20%

A porcentaxe de reparto das unidades didácticas no total da materia é aproximada (depende da evolución das clases e das actividades non programadas durante o curso).

PLANIFICACIÓN DOCENTE

Metodoloxías	Horas aula	Horas fóra	Total
Sesións maxistras	34		34
Estudo autónomo		26	26
Traballo titorizado	5	10	15
Traballo de difusión arqueolóxica		5	5
Estudos de caso, debates e outras actividades	15	5	20
Total	54	46	100

A planificación docente por horas é aproximada. Por exemplo, o número de horas de presentacións dependerá do número de alumnos/as que opten polo sistema de avaliación continua.

METODOLOXÍA DOCENTE

Metodoloxía	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor das bases teóricas da materia, sobre as que construír o traballo autónomo, utilizando as presentacións orais e outras ferramentas: presentacións vistas na aula (moodle), literatura científica e titorías didácticas. Poderán ser acompañadas de talleres de arqueoloxía experimental, debates, saídas de campo e outras actividades.
Traballo titorizado	Realización dun traballo individual sobre patrimonio arqueolóxico, de tema escollido polo alumnado coa orientación e ferramentas proporcionadas polo profesor. O traballo poderá consistir nun proxecto que remate o iniciado no anterior cuatrimestre. As directrices e metodoloxía do traballo serán indicados con detalle ó alumno a través de moodle, nas sesións presenciais ou nas titorías docentes.
Traballo de	Traballo individual orientado a asentir e difundir os coñecementos adquiridos a

difusión arqueolóxica	través de plataformas en rede (wikipedia / patrimonio galego.net / outras).
Presentación / exposición	Exposición oral por parte do alumnado do traballo titorizado.

SISTEMAS DE AVALIACIÓN		
Método	Criterios	% avaliación
Proba final escrita. A realizar en datas próximas ó final do cuadrimestre.	Superación dos exercicios propostos.	50%
Traballo titorizado (presentación oral)	Comprensión e resolución da tarefa proposta. Capacidade de síntese e claridade expositiva.	15%
Traballo titorizado (escrito)	Rigor metodolóxico, corrección formal, entrega dentro do prazo establecido.	15%
Traballo de difusión arqueolóxica	Capacidade de traballo en rede. Capacidade de cooperación en rede. Rigor científico da información introducida.	10%
Asistencia e outros	Participación e achega diaria. Outras actividades orais e escritas.	10%
SISTEMAS DE AVALIACIÓN (ORDINARIA)		
Exame final ordinario: Exame escrito para os alumnos/as que non superasen a avaliación continua (por falta de rendemento académico, por perder o dereito á mesma ou por renunciar á mesma). A realizar na data e hora fixada de forma oficial pola ESCRBCG.		100%
SISTEMAS DE AVALIACIÓN (EXTRAORDINARIA)		
Exame final extraordinario: Exame escrito para os alumnos/as que non superasen a avaliación continua ou o exame final ordinario. A realizar na data e hora fixada de forma oficial pola ESCRBCG.		100%
OUTROS COMENTARIOS A AVALIACIÓN E MEDIDAS DE RECUPERACIÓN		
<ul style="list-style-type: none"> • Por imperativo legal, a asistencia é obrigatoria no sistema normal de avaliación (avaliación continua). Tamén por imperativo legal, sexa cal sexa a asistencia, o alumnado sempre ten dereito a un sistema de avaliación mediante exame final ordinario (e extraordinario, en última instancia). • Na avaliación continua, avaliarase de forma positiva o progreso do proceso de aprendizaxe. A cualificación da materia resultará da suma das cualificacións acadadas nas diferentes probas e exercicios, pero terase en conta a mellora experimentada ó longo do curso. Este factor non poderá ser tido en conta noutros tipos de 		

sistemas de avaliación (ordinaria / extraordinaria).

- O alumno perderá o dereito á avaliación continua se supera o número máximo de faltas sen xustificar (25%= 14 horas de clase).
- A perda do dereito a avaliación continua supón a realización dunha proba escrita en convocatoria ordinaria da que resultará a cualificación total acadada na materia.
- En convocatoria extraordinaria avaliarase mediante a realización dunha proba escrita da que resultará a cualificación total acadada na materia.

PROCEDIMENTO ADICIONAL PARA A CONVOCATORIA ORDINARIA

Propónse un procedemento de avaliación adicional, exclusiva para a convocatoria ordinaria pero non para a extraordinaria, para o alumnado que non poida asistir ás sesións presenciais pero que sexa capaz de demostrar unhas competencias excepcionais no campo de estudo da materia. É dicir, é un procedemento especialmente adaptado para o alumnado que estea a realizar o “plan de adaptación” para a mesma especialidade (é dicir, alumnado que teña cursado os estudos equivalentes a diplomatura en conservación e restauración de arqueoloxía). Porén, todo o alumnado podería acollerse a este procedemento adicional se así o considera. Nestes casos, a valoración dos diferentes elementos de avaliación será a seguinte: presentación oral do traballo (35%), presentación escrita do traballo (35%), proba final escrita (30%). Para estas presentacións orais e escritas o alumnado deberá presentar resultados prácticos derivados de actividades arqueolóxicas coñecidas de primeira man, ou traballos que constitúan realmente unha aportación científica ó coñecemento da materia. Por exemplo, suxírese que o alumnado do plan de adaptación empregue as súas actividades profesionais e/ou de investigación relacionadas co ámbito da conservación arqueolóxica, de maneira que poidan compartir a súa experiencia co alumnado habitual. Esta metodoloxía de avaliación adicional é, por tanto, moito máis esixente no tipo e calidade dos traballos que a convocatoria de avaliación continua e, por iso, non é en absoluto recomendable para alumnado que non teña experiencia laboral ou científica prolongada en actividades arqueolóxicas.

ATENCIÓN PERSONALIZADA

Ofrecerase atención personalizada ó alumnado durante todo o curso.

BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

METODOLOXÍA ARQUEOLÓXICA

- Domingo, I. Burke, H. e Smith, C. 2007. *Manual de campo del arqueólogo*. Barcelona, Ariel.
- Fernández Martínez, V. M. 2000. *Teoría y método de la arqueología*. Madrid, Síntesis.
- González Ruibal, A. e Ayán González, X. 2018. *Arqueología. Una introducción al estudio de la materialidad del pasado*. Madrid, Alianza.
- Renfrew, C. e Bahn, P. 1993. *Arqueología. Teoría, métodos y práctica*. Madrid, Akal.

PREHISTORIA

- Eiroa, J. J. 2006. *Nociones de prehistoria general*. Barcelona, Ariel.

- Barandiarán, I. et alii. 1998. *Prehistoria de la península ibérica*. Barcelona, Ariel.
- Menéndez Fernández, M. (coord.) 2006. *Prehistoria y protohistoria de la península ibérica*. Tomo I. Madrid, UNED
- Menéndez Fernández, M. (coord.) 2007. *Prehistoria y protohistoria de la península ibérica*. Tomo II. Madrid, UNED.

OBSERVACIÓNS

- Usarase a plataforma Moodle para completar esta guía docente, para deixar material didáctico para o alumnado, para formalizar a entrega de traballos e para outros usos relacionados coa materia. O uso desta plataforma é obrigatorio para o alumnado que curse a avaliación continua, e moi recomendable para o resto.
- A biblioteca da ESCRBCG conta con abundante material bibliográfico específico sobre os contidos da materia.